

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЗМІСТІ ПІДРУЧНИКА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ 5 КЛАСУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Таміла Яценко,

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник відділу
навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна,

 <https://orcid.org/0000-0002-6121-7495>

 tamilakod@ukr.net

Василь Пахаренко,

доктор філологічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу
навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна,

 <https://orcid.org/0000-0003-4796-2226>

 paharenko.2011@ukr.net

У статті актуалізовано проблему реалізації компетентнісно орієнтованої моделі шкільної літературної освіти. Акцентовано на важливості підготовки інноваційного навчального забезпечення курсу української літератури для Нової української школи. Розкрито змістове наповнення нового підручника української літератури для 5 класу авторського колективу Інституту педагогіки НАПН України в аспекті формування ключових компетентностей учнів, визначених у новому Державному стандарті базової середньої освіти. Продемонстровано особливості організації навчальної діяльності п'ятикласників у процесі роботи з підручником української літератури, спрямованої на подальше формування 11-ти ключових компетентностей.

Ключові слова: Нова українська школа; шкільна літературна освіта; українська література; підручник; зміст підручника, ключові компетентності, учні-читачі.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Освітнє середовище Нової української школи орієнтоване на реалізацією моделі навчання, в основі якої досягнення результату, що

відображається в предметних і ключових компетентностях учнів. У новому Державного стандарті базової середньої освіти послідовно простежується модифікація знанневої моделі освіти на компетентнісну. Зокрема визначено 11 ключових компетентностей, якими мають оволодіти учні Нової української школи: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; компетентності математична; у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна та інформаційно-комунікаційна компетентності; навчання впродовж життя; громадянські соціальні та культурні компетентності; підприємливість і фінансова грамотність (Державний стандарт базової середньої освіти, 2020). Отже, результативними ознаками сучасного компетентнісно орієнтованого освітнього процесу є формування особистості з активною громадянською позицією, патріота, інноватора, здатного застосовувати досвід навчальної діяльності для успішної самореалізації в житті.

Утілення компетентнісної парадигми як стратегії підвищення якості шкільної освіти, зокрема й літературної, актуалізує проблему оновлення її змісту, пошуку інноваційних форм, методів і засобів організації навчання, а також підготовки шкільних підручників нового покоління, що ефективно сприятимуть формуванню компетентного учня-читача.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему створення шкільних підручників різноаспектно розкрито в публікаціях О. Бандури, М. Бурди, Н. Гоголь, В. Мартиненко, В. Олефіренка, О. Петрук, О. Пометун, О. Савченко, Т. Яценко та інших. Сучасні дослідники проблеми підручникотворення з літератури О. Ісаєва, В. Пахаренко, О. Слижук, А. Фасоля, Т. Яценко та інші суголосні в тому, що в реаліях Нової української школи актуалізується питання компетентнісної спрямованості підручників шкільного літературного курсу. Слушним є твердження А. Фасолі щодо використання в підручниках літератури компетентнісно орієнтованих різнорівневих завдань для вироблення в учнів-читачів діалогічних умінь, формування ціннісних ставлень (до читання, автора, проблем, порушених у художньому творі тощо), актуалізації суб'єктного досвіду, розвитку уяви, емпатії, образного мислення і мовлення школярів, здійснення рефлексії й оцінювання власної навчальної діяльності, усвідомлення змін у читацькому й особистісному розвитку (Фасоля, 2017, с. 235).

Отже, аналіз досліджень проблеми підручникотворення у шкільній освіті, зокрема й у літературній, свідчить, що підручник повинен створюватися як дієвий інструмент компетентнісного навчання.

Мета статті – розкрити зміст нового підручника «Українська література. 5 клас» в аспекті формування ключових компетентностей учнів НУШ.

Виклад основного матеріалу. Чинна модельна навчальна програма з української літератури для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти, підготовлена в Інституті педагогіки НАПН України, орієнтована «на компетентнісне навчання української літератури, що досягається шляхом розкриття можливостей предмета для формування читацької і ключових компетентностей учнів 5–6 класів» (Яценко та ін., 2021, с. 4). Її компетентнісний потенціал задекларовано в рубриці «Очікувані результати навчання»,

змістове наповнення якої як інтегрований результат шкільної літературної освіти – знань, умінь, навичок, читацького досвіду та ціннісних ставлень – корелює із сутністю як ключових, так і предметної читацької компетентностей учнів НУШ.

Сукупність ключових компетентностей, сформованість яких передбачає здатність здобувачів освіти практично діяти і творчо застосовувати здобуті знання і досвід у різних навчальних і життєвих ситуаціях, конкретизовано в навчальних текстах і методичному апараті нового підручника «Українська література. 5 клас» (гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», наказ МОН України № 140 від 8 лютого 2022 р.) (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021).

Формування *ключової компетентності «Вільне володіння державною мовою»* передбачено в підручнику в процесі опрацювання кожної навчальної теми, система різнорівневих запитань і завдань якої спрямована на розвиток в учнів умінь усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти. Загалом концепція підручника ґрунтується на пріоритеті формування в п'ятикласників інтересу до читання творів української літератури, відчуття краси художнього слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження.

Удосконаленню вмінь учнів здійснювати комунікацію в усній формі на основі знань лексики, граматики і норм сучасної української літературної мови сприятиме змістове наповнення рубрики «Мовна скарбничка». Наприклад, «Пригадай, що таке пряме та переносне значення слова. Зверни увагу, що слова в прислів'ях і приказках вживаються як у прямому, так і у переносному значеннях. Наведи приклади використання слів у творах малих жанрів фольклору в різних значеннях» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 15); «Подумай над походженням слова «казка». Поясни, як воно утворилося» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 34), «Пригадай, що таке прикметник. Яке значення мають прикметники в мові? Знайди у тексті казки «Лелія» прикметники, за допомогою яких Леся Українка передає красу квітів. Продовж синонімічний ряд прикметників, якими можна схарактеризувати Лелію: біла, запашна, красива...» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 55).

Формування *ключової компетентності «Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами»* ґрунтується на вмінні здійснювати комунікацію на основі знання лексики, граматики і норм мови, а також зокрема й умінні особистості порозумітись у міжкультурному середовищі. Так, у «Мовній скарбничці» до навчальної теми, присвяченої вивченню оповідання М. Морозенко «Вірність Хатіко», учням запропоновано завдання: «Із тексту оповідання ти дізнався/дізналася, що слово «хаті» в перекладі з японської мови означає «восьмий». Це ім'я стало символом вірності й відданості своєму другові. Цікаво, що в українській мові є понад 50 слів, запозичених з японської, як-от: суші, дзюдо, карате, васабі, оригамі та інші. Звернись до словника іношомовних слів і довідайся, які ще слова мають японське походження» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 165). Окрім того, виконання такого завдання частково-пошукового характеру сприятиме формуванню в п'ятикласників умінь здобувати і опрацьовувати інформацію з різних джерел, критично осмислювати її та використовувати в комунікації для обстоювання власних поглядів.

Здатність застосовувати математичні знання та методи для розв'язання широкого спектра проблем у повсякденному житті передбачає *ключова математична компетентність*. На її формування орієнтує такий навчальний матеріал підручника: «Ти вже знаєш із уроків початкової школи про елементи будови книжки. Пригадати, із яких частин складається книжка, тобі допоможе схема» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 10); «Уважно розглянь схему «Ознаки народної казки» та прокоментуй кожну з ознак прикладами з казки «Яйце-райце» або ж іншої прочитаної тобою народної казки» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 34).

В основі *ключової компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій* – формування наукового світогляду учнів. Дослідницьке завдання із рубрики «Читай і досліджуй!», рекомендоване учням у процесі вивчення «Богатирської застави» С. Плачинди, сприятиме набуттю учнями досвіду дослідження природи та формулювання доказових висновків на основі здобутої інформації: «Одне із застарілих слів, що зустрілося тобі в цьому оповіданні – десниця. Про його значення йшлося в рубриці «Мовна скарбничка». Проведи невеличке дослідження: зіскануй QR-код і довідайся, чому назва однієї з найбільших і найпрекрасніших річок України – Десна, співзвучна зі словом десниця» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 106).

Інноваційність є важливою особистісною якістю сучасної людини, яка може адаптуватися у динамічно змінному світі. В основі *інноваційності як ключової компетентності* – здатність особистості реагувати на зміни та долати труднощі. Так, вивчаючи народну казку «Яйце-райце», учням варто подумати над таким питанням: «Завдяки чому головним героям та героїням казки вдалося подолати перешкоди на своєму шляху?» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 31). У процесі опрацювання повісті В. Нестайка «Чарівні окуляри» передбачено формування в учнів уміння мотивувати себе та розвивати стійкість і впевненість, щоб навчатися і досягати успіхів: «Пригадай пригоди, що траплялися з тобою у школі. Як друзі/подруги тобі допомагають? Чи маєте ви якісь корисні заняття після уроків?» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 228).

Українська література як навчальний предмет має великі можливості для формування в п'ятикласників *ключової екологічної компетентності*, що передбачає усвідомлення екологічних основ природокористування, дотримання правил поведінки на природі, ощадливого використання природних ресурсів. Вихованню у школярів любові до довкілля, розуміння необхідності охороняти його сприяють художні твори тематичного розділу «Рідна природа». Так, тема екології знайшла художнє відображення в казці О. Іваненко «Цвітарінь». Глибокому осмисленню цього твору допомагають такі компетентнісно орієнтовані запитання і завдання рубрики «Поміркуй!»: «За допомогою яких художніх засобів О. Іваненко описує, як прокльовуються пташенятка? Які почуття виникають у тебе під час прочитання цього епізоду казки? Чи доводилося тобі бачити пташенят у гніздечку? Намалюй їх або опиши за допомогою слів. Напевно, ти знаєш, що пташенят ніколи не можна торкати, навіть наближатися до їхнього гнізда. Поясни, чому?» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 142).

Дослідницькі завдання рубрики «Читай і досліджуй!», рекомендовані в процесі вивчення казки М. Вінграновський «Гусенятко», також сприяють вихованню в учнів

турботливого ставлення до тварин і птахів: «Тема гармонійного співіснування природи й людини є надзвичайно актуальною. Задля власного внеску в збереження довкілля пропонуємо тобі виготовити рекламний плакат або ж створити відеоролик про важливість охорони природних ресурсів Землі, її тваринного і рослинного світу. Презентуй свої напрацювання однокласникам/однокласницям – розмісти його на спеціальному стенді в своїй школі або ж у будинку, в якому ти мешкаєш. Допоможи птахам! Ти можеш виготовити для них шпаківні або ж годівнички та кожного дня насипати туди зерно чи крихти хліба» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 160). Аналогічні завдання для формування екологічної компетентності передбачено й під час ознайомлення з оповіданням М. Морозенко «Вірність Хатіко»: «Напевно, у тебе є домашні улюбленці. Або ж у твоєму дворі живуть песики й котики, які не мають своєї домівки, а їх підгодовують люди. Пропонуємо тобі створити фотоколаж «Друзі, які завжди поруч». Для цього сфотографуй тваринок, які живуть у твоєму дворі, та напиши про одну з них історію. Презентуй свою роботу однокласникам і однокласницям. Можливо, хтось із них захоче стати власником безпритульної тваринки» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 168).

Впевнено і відповідально використовувати цифрові технології в навчанні та життєвих ситуаціях, дотримуючись принципів академічної доброчесності – це вміння, що розкривають сутність *ключової інформаційно-комунікаційної компетентності*. Методичний апарат підручника передбачає широкі можливості її формування. У процесі опрацювання тем залучено різноманітні цифрові додатки. Вони дають змогу п'ятикласникам отримати допоміжну інформацію задля глибокого засвоєння програмового матеріалу через сканування QR-кодів, застосування цифрових сервісів Word It Out, Write Comics. Наприклад, для переконливішої мотивації учнів ознайомитись із казкою Лесі Українки «Лелія» запропоновано пропедевтичне завдання: «У казці, з якою ти зараз ознайомився, діють незвичайні персонажі. Хто вони? Згадайся, прочитавши заголовок твору. Свої передбачення оформи у вигляді «хмари слів»: намалюй або ж скористайся цифровим сервісом Word It Out тощо» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 46). Під час вивчення казки О. Іваненко «Цвітарінь» учням рекомендовано таке завдання: «Зіскануй QR-код і послухай мелодію «Жайворонок» у виконанні гранд-оркестру Поля Морія. Які кольори, образи ти уявляв/уявляла, слухаючи цю мелодію? Які світлини із відеоряду цього кліпу тобі сподобалися найбільше? Якими із них можна було б проілюструвати казку О. Іваненко «Цвітарінь»?» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 142).

У контексті викликів інформаційного суспільства особливої значущості набуває *ключова компетентність «навчання впродовж життя»*, що передбачає формування здатності визначати й оцінювати власні потреби та ресурси для розвитку компетентностей, знаходити можливості для навчання і саморозвитку. Так, у процесі вивчення розділу, присвяченого народним і літературним казкам, важливо актуалізувати знання п'ятикласників про цей жанр і запропонувати їм поділитися інформацією з однокласниками: «Які народні казки відомі тобі з початкової школи? Яка з них стала твоєю улюбленою? Чому? Коротко розкажи її своїм друзям» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 32); «Які звичаї та традиції українців знайшли відображення в народній казці «Яйце-райце»? (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 34); «Чи відомо тобі, хто такий

«премудрий Соломон»? Якщо так, то розкажи своїм однокласникам/однокласницям, якщо ні – довідайся у вчителя/вчительки Подумай, чому І. Франко називає Лиса Микиту іменем древнього царя, постать якого стала уособленням мудрості» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 42).

Формуванню в учнів уміння організувати своє навчання, працювати самостійно або в колективі сприятиме завдання, що рекомендоване в процесі опрацювання навчальної теми «Легенди українців»: «Підготуй презентацію про символічне значення орнаментів на писанках, рушниках чи сорочках, про те, якими були традиційні українські обереги. Для виконання цього дослідження скористайся фондом власної чи шкільної бібліотеки та прочитай книжку Сергія Плачинди «Міфи й легенди стародавньої України» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 78).

Змістове наповнення підручника ефективно сприяє формуванню *ключових громадянської та соціальної компетентності* п'ятикласників – вихованню відповідальних громадян, здатних брати активну участь у громадському та суспільному житті (зокрема школи і класу), спираючись на розуміння загальнолюдських і суспільних цінностей. Скажімо, у процесі вивчення художніх творів тематичного розділу «Україна і я» у методичному апараті передбачено такі запитання: «Які моральні цінності утверджуються в цьому творі?»; «Як ти вважаєш, що людині потрібно для щастя? Поділися своїми роздумами на цю тему. Своє висловлювання побудуй, вживаючи такі фрази: Я вважаю..., На мою думку..., Тому що..., Наприклад..., Отже...» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 57).

Формуванню цих ключових компетентностей п'ятикласників також сприяє вивчення оповідання З. Мензатюк «Мій тато став зіркою». Так, навчальний матеріал рубрики «Мовна скарбничка» спонукає школярів до роздумів про гідність як важливу рису характеру людини: «В оповіданні «Мій тато став зіркою» йдеться про історичні події, які називають Революцією гідності. А що таке гідність? Це повага людини до себе та інших. Ця людська якість зумовлена тим, що кожна особистість самоцінна й неповторна» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 198). А рубрика «Поміркуй!» пропонує виконання завдання із залученням власного читацького і життєвого досвіду: «Гідність виявляється щоденно у маленьких і великих учинках. Яких саме? На підтвердження цієї думки наведи приклади з відомих тобі літературних творів та з власного життєвого досвіду» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 199).

Підручник вирізняється виразною культурологічною спрямованістю. На формування *ключової культурної компетентності* учнів орієнтує його наскрізна рубрика «У колі мистецтв». Пізнавальна і доступна для п'ятикласників навчальна інформація про українські культурні надбання (репродукції картин, фото скульптури, архітектурних пам'яток, короткий аналіз художніх полотен і музичних творів тощо) допомагає глибокому осмисленню ідейно-художнього змісту літературного твору, формуванню вмінь проводити мистецькі паралелі в процесі його вивчення. Так, під час ознайомлення із вступною навчальною темою про значущість читання і книжок у житті людини акцентується на важливості різних видів мистецтва. Зокрема зазначається, що «серед них – музика, живопис, скульптура, архітектура, театр, кіно та інші. Та головне, що об'єднує справж-

ні твори мистецтва різних видів, – це їхня мистецька цінність, пізнавальне, виховне, естетичне значення, яке вони мають для людей» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 8).

Формуванню в учнів-читачів здатності розуміти і цінувати творчі способи вираження та передачі ідей у багатоманітних культурах через різні види мистецтва, що є в основі культурної компетентності, сприяють завдання репродуктивного та пошукового характеру. Як-от у процесі вивчення казки Лесі Українки «Лелія»: «Розглянь картину К. Білокур «Квіти за тином». Поділися своїми враженнями про цей твір зі своїми однокласниками/однокласницями. Знайди в тексті казки «Лелія» опис грядочки з квітками Мар'яни. Чи нагадує тобі опис цих квітів зображення на картині художниці? Чим саме? Зверни увагу на виразність білого кольору в тексті казки та на полотні» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 58).

Про синтез мистецтв йдеться в навчальному матеріалі підручника до літературної казки «Чотири сестри» В. Шевчука: «Мотив зміни пір року є традиційним у різних видах мистецтва. Ти вже переконалась/переконався у цьому, читаючи літературну казку Валерія Шевчука, слухаючи музику Антоніо Вівальді, переглядаючи ілюстрації Ольги Рубіної та картину «Пробудження» Ольги Ковтун» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 68).

Завдання з урахуванням міжмистецької взаємодії також передбачено в процесі текстуального вивчення оповідання М. Вінграновського «Гусенятко»: «Яку пору року змалює П. Нілус на картині «Поле з гусями»? Порівняй зображену художником природу з описаною в оповіданні М. Вінграновського «Гусенятко». Які кольори у змалюванні природи переважають в літературному творі, а які – на картині? Який настрій відтворюють художник і письменник?» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 160).

Компетентнісний зміст підручника також передбачає формування в п'ятикласників *ключової компетентності «підприємливість та фінансова грамотність»*. Методично продуманий навчальний матеріал і запитання на розвиток критичного мислення сприяють виробленню в учнів уміння розв'язувати проблеми, спроможності використовувати можливості та реалізовувати ідеї, створювати цінності для інших у будь-якій сфері життєдіяльності. Наприклад: «Життя Тараса Шевченка (1814–1861) було сповнене випробувань, боротьби, але найважливіше, що це був шлях успішного українця, переможця» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 110); «Чи можна Тараса Шевченка назвати успішною людиною, переможцем? Свою думку обґрунтуй» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 116).

Розвитку ініціативності як сутнісної ознаки *ключової компетентності «підприємливість та фінансова грамотність»* допомагатиме таке інтерактивне завдання: «Відрізай прочитай вірш із однокласниками/однокласницями. Попрацюйте у групах. Хай перша група читає текст, а друга – повторює третій рядок кожної строфи, а всі разом дзвінко підхоплюйте останні два слова строфи. Так у вас і з'явиться хор класних дзвіночків!» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2021, с. 134).

Висновки. Формування ключових компетентностей учнів – одне із пріоритетних освітніх завдань Нової української школи. Чинний підручник «Українська література» для 5 класу закладів загальної середньої освіти, підготовлений авторським колекти-

вом із Інституту педагогіки НАПН України, має виразний компетентнісний потенціал. Аналітико-синтетичні операції над текстом художніх творів, опрацювання відомостей про письменників, теоретико-літературних понять, виконання компетентнісно орієнтованих запитань і завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого характеру, підготовка дослідницьких навчальних проєктів, що передбачено в змісті та структурі означеного підручника, оптимально сприяють послідовному формуванню визначених у Державному стандарті базової середньої освіти ключових компетентностей учнів.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в організації моніторингу результативності використання підручника «Українська література» для 5 класу (автори – Т. О. Яценко, В. І. Пахаренко, О. А. Слижук) щодо формування ключових компетентностей учнів у реаліях Нової української школи.

Використані джерела

- Бандура, О. М. (2001). *Шкільний підручник з української літератури*. Київ: Педагогічна думка.
- Бурда, М. І. (2000). Шкільний підручник як предмет педагогічного дослідження. *Директор школи*, 6, 4–5.
- Гоголь, Н. В. (2019). В Шляхи реалізації культурологічного підходу засобами шкільного підручника української літератури для 5-го класу. *Педагогічні науки: зб. наук. пр. Вип. LXXXVI*. (с. 97–103). Херсон: Вид. дім «Гельветика».
- Державний стандарт базової середньої освіти (2020). Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886
- Ісаєва, О. О. (2018) Підручник для представника цифрової епохи в запитаннях і відповідях. *Всесвітня література в школах України*, 7/8, 31–35.
- Мартиненко, В. О. (2015). В Реалізація програмових вимог з літературного читання у змісті оригінал-макетів конкурсних підручників (4 клас): погляд експерта. *Проблеми сучасного підручника*. Вип. 15. (с. 345–357).
- Оліфіренко, В. В. (2003) *Підручник з української літератури: історія і теорія*. Донецьк: Східний видавничий дім, 2003.
- Петрук, О. М. (2020). В Потенціал підручників української мови у формуванні в учнів-представників національних меншин умінь діалогічного мовлення. *Проблеми сучасного підручника*. Вип. 25. (с. 103–111). Київ: Педагогічна думка.
- Пометун, О. І. (2018). В Розвиток критичного мислення учнів засобами шкільного підручника історії. *Проблеми сучасного підручника*. Вип. 20. (с. 327–338).
- Савченко, О. Я. (2019). Інноваційний потенціал підручника з читання. *Український педагогічний журнал*, 3, 65–71.
- Слижук, О. А. (2020). В Навчальні завдання для формування громадянських і соціальних компетентностей підлітків у підручниках української літератури. *Проблеми сучасного підручника: зб. тез міжнарод. наук.-практ. інтернет конф., (м. Київ, 20–21 травня 2021 р.)*. (с. 230–232). Київ: Педагогічна думка.
- Трубачева, С. Е. (2011). В Трансформація функцій шкільного підручника в умовах компетентнісного підходу. В. Мадзігон (Ред.), *Проблеми сучасного підручника*. Вип. 11. (с. 17–22). Київ: Педагогічна думка.

- Фасоля, А. М. (2017). В Концептуальні засади створення підручника української літератури з урахуванням положень діяльнісного, особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів. О. Топузов (Ред.), *Проблеми сучасного підручника*. Вип. 18. (с. 231–242). Київ: Педагогічна думка.
- Яценко, Т. О. (Ред.). (2021) *Українська література. 5–6 класи: модельна навчальна програма*. Київ: Педагогічна думка, 2021. Відновлено з <https://osvita.ua/school/program/model-prog-nush/83182/>
- Яценко, Т. О., Пахаренко, В. І. (2021). Підручник літератури для 5 класу Нової української школи: питання структури та змісту. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка: зб. наук. пр. (Серія «Педагогічні науки»)*. Вип. 4. (с. 214–221). Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка.
- Яценко, Т. О., Пахаренко, В. І., Слизук, О. А. (2022). *Українська література: фрагмент підруч. для 5 кл. закл. заг. серед. освіти*. Київ: Видавничий дім «Освіта». Відновлено з <https://ru.calameo.com/read/0061919638390f0c06f9f>

References

- Bandura, O. M. (2001). *Shkilnyj pidruchnyk z ukrayinskoyi literature*. Kyiv: Ped. dumka. (in Ukrainian).
- Burda, M. I. (2000). *Shkilnyj pidruchnyk yak predmet pedagogichnogo doslidzhennia*. Direktor shkoly, 6, 4–5. (in Ukrainian).
- Gogol, N. V. (2019). V Shlyahy realizaciyi kulturologichnogo pidhodu zasobamy shkilnogo pidruchnyka ukrayinskoyi literatury dlia 5-go klasu. *Pedagogichni nauky: zb. nauk. pr. Vyp. LXXXVI*. (s. 97–103). Herson: Vyd. dim «Gelvetyka». (in Ukrainian).
- Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity (2020). *Postanova KМУ № 898 vid 30.09.2020 roku*. https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886 (in Ukrainian).
- Isayeva, O. O. (2018) *Pidruchnyk dlia predstavnyka cyfrovoyi epohy v zapytanniah i vidpovidiakh. Vsesvitnia literatura v shkolah Ukrayiny*, 7/8, 31–35. (in Ukrainian).
- Martinenko, V. O. (2015). V Realizaciya programovyh vymog z literaturnogo chytannia u zmisti original-maketiv konkursnyh pidruchnykiv (4 klas): pogliad eksperta. *Problemy suchasnogo pidruchnyka*. Vyp. 15. (s. 345–357). (in Ukrainian).
- Olifrenko, V. V. (2003). *Pidruchnyk z ukrayinskoyi literatury: istoriya i teoriya*. Doneck: Shidnyj vydavnychyj dim, 2003. 324 s. (in Ukrainian).
- Petruk, O. M. (2020). V Potencial pidruchnykiv ukrayinskoyi movy u formuvanni v uchniv–predstavnykiv nacionalnyh menshyn umin dialogichnogo movlennia. *Problemy suchasnogo pidruchnyka*. Vyp. 25. (s. 103–111). Kyiv: Ped. dumka. (in Ukrainian).
- Pometun, O. I. (2018). V Rozvytok krytychnogo myslennia uchniv zasobamy shkilnogo pidruchnyka istoriyi. *Problemy suchasnogo pidruchnyka*. Vyp. 20. (s. 327–338). (in Ukrainian).
- Savchenko, O. Ya. (2019). Innovacijnyj potencial pidruchnyka z chytannia. *Ukrayinskyj pedagogichnyj zhurnal*, 3, 65–71. (in Ukrainian).
- Slyzhuk, O. A. (2020). V Navchalni zavdannia dlia formuvannia gromadianskyh i socialnyh kompetentnostej pidlitkiv u pidruchnykah ukrayinskoyi literatury. *Problemy suchasnogo pidruchnyka: zb. tez mizhnarod. nauk.-prakt. internet. konf., (m. Kyiv, 20–21 travnia 2021 r.)*. (230–232). Kyiv: Ped. dumka. (in Ukrainian).
- Trubacheva, S. E. (2011). V Transformaciya funkcij shkilnogo pidruchnyka v umovah kompetentnisnogo pidhodu. V. Madzigon (Red.), *Problemy suchasnogo pidruchnyka*. Vyp. 11. (s. 17–22). Kyiv: Ped. dumka. (in Ukrainian).

- Fasolia, A. M., (2017). V Kontseptualni zasady stvorennia pidruchnyka ukraïnskoi literatury z urakhuvanniam polozhen diialnisnogo, osobystisno zoriïntovanoho i kompetentnisnogo pidkhodiv. O. Topuzov (Red.), *Problemy suchasnoho pidruchnyka*. Vyp. 18. (s. 231–242). Kyiv: Ped. dumka. (in Ukrainian). (in Ukrainian).
- Yacenko, T. O. (Red.). (2021) *Ukrayinska literatura. 5–6 klasi: modelna navchalna programa*. Kiyiv: Pedagogichna dumka, 2021. Vidnovleno z <https://osvita.ua/school/program/model-prog-nush/83182/> (in Ukrainian).
- Yacenko, T. O., Paharenko, V. I. (2021). *Pidruchnyk literatury dlia 5 klasu Novoyi ukrayinskoyi shkoly: pytannya struktury ta zmistu*. Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka: zb. nauk. pr. . (Seriya «Pedagogichni nauky»). Vyp. 4 (214–221). Starobilsk: DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka. (in Ukrainian).
- Yacenko, T. O., Paharenko, V. I., Slizhuk, O. A. (2022). *Ukrayinska literatura: fragment pidruch. dlia 5 kl. zakl. zag. sered. osvity*. Kyiv: Vydavnychyj dim «Osvita». Vidnovleno z <https://ru.calameo.com/read/0061919638390f0c06f9f> (in Ukrainian).

Tamila Yatsenko, Doctor of Pedagogy, Senior Researcher, Chief Researcher of the Department of Ukrainian Language and Literature Education of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Vasil Pakhareno, Doctor of Philology, Docent, Lead Researcher of the Department for the Study of the Ukrainian Language and Literature of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kiev, Ukraine

KEY COMPETENCIES IN THE CONTENT OF THE UKRAINIAN LITERATURE TEXTBOOK FOR THE 5TH GRADE OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

This article addresses the issue of realizing in practice a competence-oriented model of secondary literary education. We place an emphasis on the importance of preparing innovative educational support for the Ukrainian literature course that belongs to the adaptation cycle of the New Ukrainian School. The content of a new 5th grade Ukrainian literature textbook (created by the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine) is thoroughly described, particularly its emphasis on the formation of key student competencies, as defined by the new State Standard of Basic Secondary Education (2020). We demonstrate the specifics of organizing the educational activities of fifth graders during the process of working with the proposed Ukrainian literature textbook, which is aimed at the consistent formation of 11 key student competencies. Using specific examples of proposed sections, such as “Reading Guide,” “THINK,” “Read and Explore,” “In the Circle of the Arts,” and “Linguistic Treasures,” we explain their competence-forming potential in relation to the following competencies in students-readers: fluency in the state language; ability to communicate in native (if different from the state) and foreign languages; mathematical competence; competencies in the natural sciences, engineering, and technology; innovative thinking; environmental competence; informational and communication-related competencies; interest in lifelong learning; civic, social, and cultural competencies; entrepreneurship and financial literacy.

Keywords: New Ukrainian School; secondary literary education; Ukrainian literature; textbook; textbook content; key competencies; student-reader.